

■ CONVIVENZA

La Rumantscha estra

DA VIOLA PFEIFFER*

Pli baud cura che mes tat charrava sin via ed in auto senza numer grischun era davant u davos el u steva forsà sin in parcadi sper via, suandava uschè segir sco il schlop suenter il sajet ina remartga sur da lur moda dad ir cun auto.

«Esters», marmugnava el lura mintgamai en sia barba. «Quel ha tema dad ir qua en ils culms, quai ves'ins immediat.» U ch'el gieva memia spert. U memia plaun. U memia streng enturn las stortas. U ch'el parcava memia precautamain. U memia giagliardamain. Tàlas remartgas paron dal reminent dad esser in fenomen tipic dals Grischuns.

Da lez temp na pudeva jau natiralmain anc betg giuditgar sche queste «esters» gievan propi uschè mal cun auto. Ma tge che jau hai en mintga cas udì è stà il tun cun il qual mes tat scheva il pled «ester». Quai na pudeva jau betg star ora. L'ääaster, scheva el, cun quest tun tipic da la Foppa. Ed uschia tunava il pled anc bler pli nausch. Il pled aveva insatge privlus, insatge giuditgant. Insaco spretschant. «Na di betg 'ester», scheva jau lura mintgamai. Ma tar il proxim Turitgais – quai eran para ils menders – aveva el lura puspè emblidà quai.

In di cura che nus essan puspè ina giada stads sin viadi e mes tat è sa vilentà dal stil dad ir cun auto d'in Songagliais (jau sun cre-schida si en il chantun da Son Gagl) hai jau la finfina-pers la pazienza: «Quai na poss betg dir! Quai n'en gea gnanc betg esters! Quels èn gea da la Svizra.» – «Na, ma sas quels n'en

betg da qua.» – «Lura sun jau er in'estra», hai jau ditg. «Jau vegn era da la Bassa.» – «Ma, na. Quai è insatge auter. Ti n'es betg in'estra. Ti es da qua.» – «Na, quai na sun jau betg. Jau sun da la Bassa.»

Jau na sai betg pli tge che mes tat ha respundi. Probabel è el stà trumpà nunditg. Ma en mes pleuds era dapli vardad che quai che jau avess pensà da lezzas uras. Jau sun mai stada ina Grischuna. Il Grischun è adina stà per mai bain adina in refugi, ma mai il lieu da viver. Jau ma sun adina sentida sco a chasa, ma igl è mai stà il dachasa. Jau sun creschida si giu la Bassa, ed jau deriv da la Bassa. In pau da Son Gagl, in pau da Turitg, ma mai dal Grischun. Là sun jau per definiziun in'estra. Sin il pli tard cura che jau hai da discurrer Schwiizer-dütsch auda quai mintgin.

Ma jau sun Rumantscha. Schon adina stada e vegn adina a restar. Ina Rumantscha da la Bassa. Per tscherta glieud, era per mes tat, munta esser rumantsch para ch'ins è atgnamain er ina Grischuna. Per autra glieud munta esser rumantsch ed a medem temp esser da la Bassa ch'ins n'è betg ina vaira Rumantscha. Ed era sche jau sun engraziavla che

mes tat ha adina vesì mai sco Grischuna, sco propriina dals ses, stoss jau ussa dir che omaduas vistas èn faussas.

Ussa tschertg jau atgnemain ina soluziun per questa columnna. Ina schliazion u ina conclusiun per ina finiziun radunda. Jau less dir insatge prudent davart mia identitat, ma i na ma vegn endament nagut e forsa na datti era nagut. Jau sun quai che jau sun. Ina Rumantscha da Son Gagl u da Turitg, in'estra e tuttina in zichel ina da qua. Quai fiss atgnamain en urden.

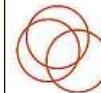
Jau n'hai era mai pudì eruir sch'ils Grischuns van propri meglier cun auto che tut tschels, ma mintgant avess jau coga gugent in numer d'auto grischun, mo per esser segira che l'automobilist davos mai na fetschia naginas nauschas remartgas.

* **Viola Pfeiffer** studegia germanistica, istoria e rumantsch a l'Universitàd da Turitg. Mintgatant lavura ella per la «Südostschweiz», mintgatant per il «teletext» e mintgatant sco scola, ma bunamain adina scriva ella.

Vocabulari

la Rumantscha estra – die fremde Rätoromanin
uschè segir sco il schlop suenter il sajet – hier: So sicher wie das Amen in der Kirche
marmugnar – murmeln
precautamain – vorsichtig
giagliardamain –
forsch, unverfroren giuditgar – entscheiden, urteilen
privlus – gefährlich
spretchant – abschätzig
sa vilentar – sich aufregen
Songagliais – St. Gallen
trumpà – enttäuscht
nunditg – unsäglich
lieu da viver – Wohnort
vista – hier: Sichtweise
soluziun – Auflösung, Ausweg
schliaziun – Auflösung, Lösung

Unterstützt von der
Lia Rumantscha

Lia Rumantscha